

Strategia Dzielnicy Ulepszenia Energetycznego dla Dzielnicy Wieniawa

Strategia została opracowana na potrzeby Gminy Lublin w ramach projektu „AREA 21 – Inteligentne Miasta Regionu Morza Bałtyckiego w XXI w.”

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego na lata 2014 – 2020.

Spis treści

Wstęp	3
A. Diagnoza	4
B. Kontekst lokalny	5
C. Wizja	9
D. Cele prowadzące do zrealizowania wizji.....	9
E. Analiza SWOT	10
F. Definicja celów operacyjnych	11

Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Dzielnicy Wieniawa	6
---	---

Wstęp

Koncepcja Dzielnicy Ulepszenia Energetycznego w ramach projektu AREA 21 – Inteligentne Miasta Regionu Morza Bałtyckiego w XXI w. w swoich założeniach promuje kooperatywny model rozwoju z naciskiem na inicjatywy oddolne. Koncepcja ułatwia łączenie kompetencji, pomysłów i wspólnych działań między podmiotami publicznymi i prywatnymi w celu opracowania i wdrożenia wspólnej strategii wyznaczającej kierunki i działania zmierzające do poprawy efektywności energetycznej w Dzielnicy Wieniawa.

Nowo opracowana strategia uwzględni będzie specyficzne wyzwania i potrzeby europejskich miast. Zostanie wdrożona jako ramy w wybranych obszarach miast biorących udział w projekcie i będzie okazją do zaangażowania zarządców nieruchomości publicznych oraz obywateli jako właścicieli budynków i użytkowników w inicjowanie działań na rzecz efektywności energetycznej. Strategia promując działania w zakresie budowania sieci i osiągnięcia konsensusu, ułatwia identyfikację rozwiązań dostosowanych do potrzeb, pilotowanie nowych projektów i nawiązywanie nieformalnej współpracy i sformalizowanych partnerstw.

A. Diagnoza

Strategia Dzielnicy Ulepszenia Energetycznego jest dokumentem, którego głównym celem jest opracowanie modelu współpracy różnych grup interesariuszy w podejmowaniu działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej i przeciwdziałania zmianom klimatu. Strategia skupia się na dzielnicy jako jednostce administracyjnej, w której różne grupy interesów mogą znaleźć wspólną platformę współpracy przy realizacji działań i osiągnięciu zakładanych celów.

Dokument powstał w ramach projektu AREA21, który wskazuje dzielnice jako obszary, w których lokalna społeczność powinna podejmować wyzwania klimatyczne i wspólnie realizować działania prowadzące do poprawy efektywności energetycznej. Projekt promuje włączanie właścicieli i użytkowników nieruchomości jako odbiorców końcowych w procesy planowania energetycznego, wspiera nowe formy współpracy pomiędzy różnymi grupami interesariuszy, promuje nowe technologie monitorowania zużycia energii.

Strategia EID zawiera charakterystykę dzielnicy Wieniawa ze szczególnym uwzględnieniem struktury, charakteru i form własności budynków zlokalizowanych na tym terenie. Diagnozuje problemy i kluczowe wyzwania dla poprawy efektywności energetycznej oraz potencjał możliwy do wykorzystania. Wskazuje cele ogólne i szczegółowe prowadzące do realizacji założonej wizji Wieniawy jako dzielnicy EID. Dodatkowo dokument zawiera analizę SWOT i plan działań.

W ramach realizacji projektu AREA 21 przeprowadzono 3 warsztaty dla lokalnych interesariuszy, które stały się platformą do wymiany informacji i spostrzeżeń na temat aktualnych problemów występujących w dzielnicy w zakresie potrzeb energetycznych i technicznych. Warsztaty były także okazją do wymiany dobrych praktyk pomiędzy obecnymi interesariuszami.

Zaangażowanie interesariuszy stanowi początkowy punkt procesu zachęcania do zmiany zachowań, który jest niezbędnym dopełnieniem działań technicznych, ujętych w Strategii.

Udział zainteresowanych stron jest ważny z rozmaitych względów:

- Udział różnych grup interesariuszy w tworzeniu polityki czyni ją bardziej demokratyczną,
- Decyzja podejmowana z udziałem wielu interesariuszy opiera się na bardziej rozległej wiedzy,
- Szeroki konsensus wpływa na większą akceptację, poprawę jakości, efektywności i wiarygodności Strategii,
- Aktywny udział w planowaniu energetycznym i tworzeniu Strategii zapewnia jej długoterminową akceptację oraz wspieranie działań w niej ujętych, prowadzących między innymi do ograniczenia emisji.

Interesariusze związani z dzielnicą Wieniawa, którzy uczestniczyli w warsztatach to:

Lubelskie Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej S.A., Polska Grupa Energetyczna Dystrybucja S.A., Rada Dzielnicy Wieniawa, dwa przedszkola, szkoła podstawowa i liceum, Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego, bursa szkolnej, Galeria Labirynt, Uniwersytet Przyrodniczy, Lubelski Urząd Statystyczny, szpital wojskowy, dwie spółdzielnie mieszkaniowe oraz fundacja „tu obok”.

Celem warsztatów, oprócz wsparcia procesu opracowania strategii EID dla dzielnicy Wieniawa, było podniesienie świadomości interesariuszy o ich istotnej roli w planowaniu energetycznym

na poziomie dzielnicy. Podczas pierwszego spotkania interesariusze zapoznali się z ideą i założeniami projektu AREA21 oraz dyskutowali o celach dla Strategii EID. Na kolejnych warsztatach określone zostały cele, które chcą osiągnąć w zakresie poprawy efektywności energetycznej, które stały się punktem wyjścia dla stworzenia planu działań. Uczestnicy zidentyfikowali czynności i działania, które mogą być realizowane wspólnie z innymi interesariuszami, co umożliwiło nawiązanie współpracy.

Zgromadzenie interesariuszy w jednym miejscu i czasie pozwoliło określić inicjatywy i działania takie jak np. współpraca Lubelskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej i Urzędu Marszałkowskiego Województwa lubelskiego przy organizacji dorocznego pikniku dla mieszkańców dzielnicy. Ponadto, przedstawiciele Urzędu Miasta Lublin zadeklarowali pomoc w badaniu budynków należących do spółdzielni mieszkaniowych za pomocą kamery termowizyjnej. Zdobyte wiedzy o przepływie ciepła przez przegrody (mostki cieplne) będzie pomocne przy planowaniu skutecznej termomodernizacji budynków. Interesariusze zgodzili się, że współpraca jest najlepszym sposobem osiągnięcia zakładanych celów. Wspólne określenie celów strategii EID, z którymi identyfikują się interesariusze, zwiększy szanse realizacji zaplanowanych działań. Wszyscy także zgodnie uznali, że potrzebny jest czas na przygotowanie niezbędnych zasobów ludzkich i finansowych, dlatego też wyznaczono, że zrealizowanie zaplanowanych działań nastąpi do końca roku 2027. Zaangażowanie i regularne spotkania z interesariuszami jest nieocenionym wkładem w opracowanie strategii EID dla dzielnicy Wieniawa.

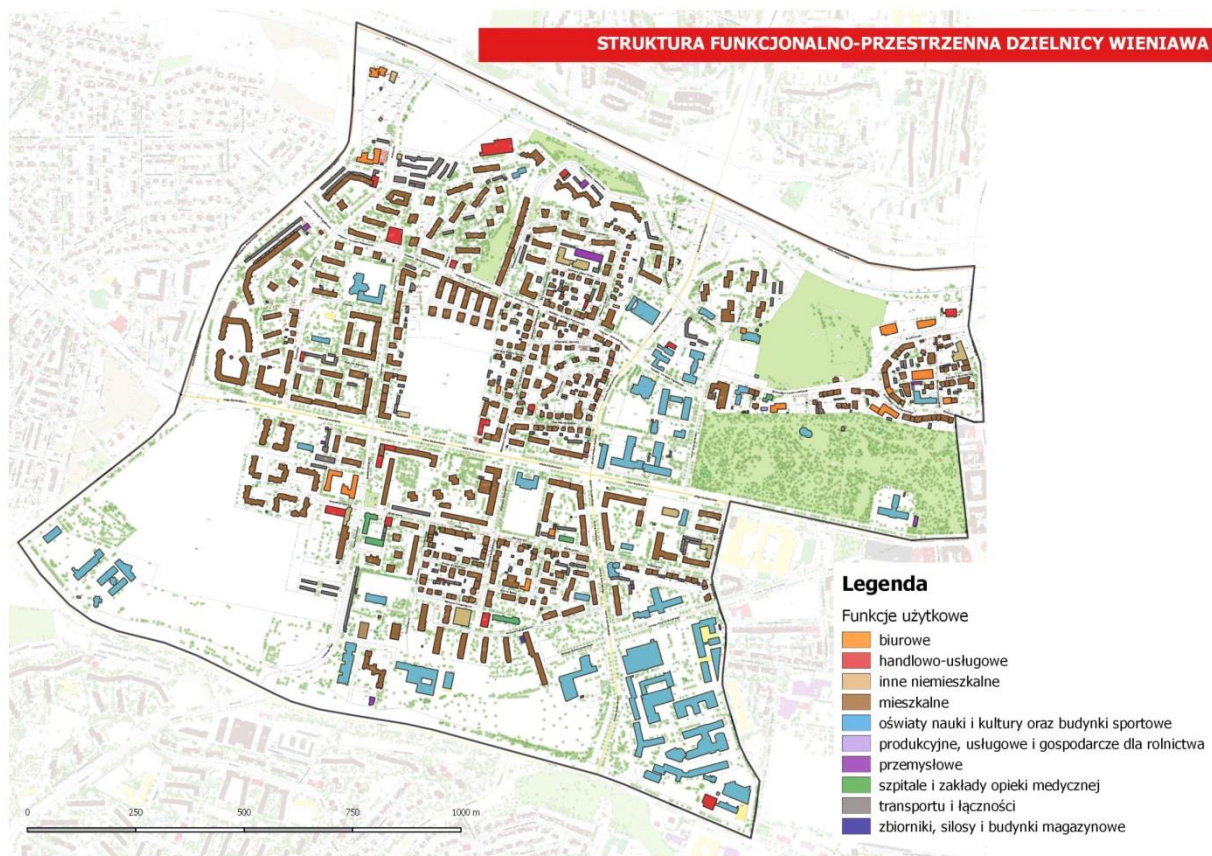
B. Kontekst lokalny

B.1 Lokalizacja

Dzielnica Wieniawa znajduje się w centralnej części Lublina - największego miasta we wschodniej Polsce (liczba mieszkańców: około 330 000). Dzielnica Wieniawa zajmuje powierzchnię 2,2 km² co stanowi 1,5 % całej powierzchni Miasta Lublina. Wieniawa jest jedną z 27 dzielnic miasta. W granicach Dzielnicy Wieniawa znajdują się 423 budynki mieszkalne, 17 budynków biurowych, 34 budynki komercyjne, 9 budynków przemysłowych, 71 budynków szkół i uczelni wyższych, 5 budynków szpitali i jednostek ochrony zdrowia oraz 332 inne budynki. Spośród wymienionych, 27% to budynki publiczne a 73% stanowią własność prywatną.

Podstawę prawną funkcjonowania dzielnicy stanowi Statut Dzielnicy Wieniawa przyjęty Uchwałą nr 636/XXIX/2009 Rady Miasta Lublin z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie nadania statutu Dzielnicy Wieniawa. Dzielnica jest jednostką pomocniczą Miasta, a Rada Dzielnicy jest jej organem uchwałodawczym i kontrolnym. Organem wykonawczym Dzielnicy jest Zarząd Dzielnicy.

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną Dzielnicy Wieniawa przedstawiono na rysunku nr 1.

Rysunek 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Dzielnicy Wieniawa.

Średni wiek budynków mieszkalnych wielorodzinnych wynosi ok. 50 lat. Większość z nich powstała w okresie od 1961 do 1999 roku. Wysokość większości budynków zawiera się w przedziale od 8 do 15 metrów. Najwyższe budynki zlokalizowane są w grupach od 3 do 5 i mają wysokość 11 pięter.

B.2 Odniesienie do istniejących lub powstających lokalnych polityk i strategii w dziedzinie klimatu, energii, polityki zagospodarowania przestrzeni lub środowiska.

Nie ma opracowanych dokumentów strategicznych, dotyczących energetyki lub klimatu sporządzonych wyłącznie dla Dzielnicy Wieniawa. Istniejące dokumenty odnoszą się do obszaru całego miasta.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Lublin – przyjęte Uchwałą Nr 283/VIII/2019 Rady Miasta Lublin 1 lipca 2019 roku. Dokument został opracowany dla całego miasta. Studium wskazuje kierunki rozwoju przestrzennego biorąc pod uwagę specyficzne cechy poszczególnych obszarów, w tym także dzielnic miejskich (infrastrukturę, umiejscowienie, itp.).

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Lublin

Dokument przyjęty Uchwałą Nr 360/XIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin i zmieniony Uchwałą Nr 744/XXX/2017 Rady Miasta Lublin z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Aktualizacji planu gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Lublin.

Cel główny: Podniesienie poziomu i jakości życia społeczności Lublina, realizacja polityki energetyczno-klimatycznej Unii Europejskiej i poprawa jakości powietrza w mieście.

Cele szczegółowe, które zostaną osiągnięte po realizacji działań zaplanowanych do 2022 r.:

- zmniejszenie zużycia energii w Gminie Lublin o 9,41% w stosunku do roku bazowego 2008,
- zmniejszenie emisji dwutlenku węgla o 23,44% w stosunku do roku bazowego 2008,
- zwiększenie wykorzystania energii z OZE z 2,8% do 17,48% w stosunku do roku bazowego 2008,
- zmniejszenie emisji pyłów do powietrza (zgodnie z celami POP dla Aglomeracji Lubelskiej).

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej wskazuje cele dla całego miasta, które można również odnieść do Dzielnicy Wieniawa. Dokument zawiera działania prowadzące do zmniejszenia zużycia energii i wzrostu wykorzystania energii z odnawialnych źródeł, co może być inspiracją dla interesariuszy z Wieniawy do zastosowania tych pomysłów w strategii EID.

Energetyczny Audyt Miejski dla Lublina

W dokumencie opracowanym w 2011 roku poddawano analizie dzielnice mieszkaniowe Lublina. Miasto zostało podzielone na strefy energetyczne ze względu na dominujące źródło energii cieplnej w budynkach mieszkalnych: czerwoną strefę, gdzie dominuje ogrzewanie węglem w kotłach indywidualnych, żółtą strefę, gdzie ogrzewanie budynków pochodzi z miejskiej sieci ciepłowniczej i zieloną strefę, gdzie dominuje ogrzewanie za pomocą gazu ziemnego. Dzielnica Wieniawa została zakwalifikowana do strefy żółtej, w której jako źródło ciepła przeważa sieć ciepłownicza. Budynki reprezentatywne dla każdej strefy zostały poddane dokładnej analizie, a uzyskane dane były uogólniane dla miasta jako całości, mapując zużycie energii i możliwe oszczędności w każdej strefie. Uzyskane w ten sposób dane ułatwiają planowanie działań i inwestycji służących podniesieniu efektywności energetycznej, w tym sposobu zasilania w energię ciepłą.

Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030

Celem dokumentu wprowadzonego Uchwałą nr 322/IX/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 5 września 2019 roku jest zwiększenie odporności miasta na efekty zmieniających się warunków klimatycznych. W Planie zidentyfikowano główne zagrożenia klimatyczne dla miasta, co pozwoliło ocenić wrażliwość miasta na różne czynniki klimatyczne. Wybrano środki adaptacyjne korzystne dla miasta, jakości życia i bezpieczeństwa mieszkańców dla wybranych sektorów i obszarów. Plan wskazuje m.in. działania w zakresie:

- wykorzystywania miejskiej sieci ciepłowniczej i odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych,
- poprawy efektywności energetycznej,
- modernizacji oświetlenia ulicznego.

Program Ochrony Powietrza dla strefy – aglomeracja lubelska

Lublin posiada Aktualizację „Programu ochrony powietrza dla strefy - aglomeracja lubelska ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszony PM10 z uwzględnieniem pyłu PM2,5”, która została przyjęta Uchwałą Nr XXXV/483/2017 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 20 listopada 2017 r.

Głównym celem sporządzenia i wdrożenia dokumentu jest poprawa warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz lepsza jakość życia w mieście, poprzez poprawę jakości powietrza, co w całości wpisuje się w cele wyznaczone w Strategii Dzielnicy Ulepszenia Energetycznego dla Dzielnicy Wieniawa. Dzielnica, będąc częścią aglomeracji lubelskiej, również po części odpowiada za osiągnięcie wskazanych w Programie Ochrony Powietrza poziomów PM10 i PM2,5. Strategia EID może być częścią wdrażania tej polityki.

B.3 Potencjał efektywności energetycznej

Większość budynków w Dzielnicy Wieniawa powstała w latach 1945 -1999, a tylko niewielka część budynków (przede wszystkim duże budynki zbiorowego zamieszkania) przeszła modernizację w celu spełnienia współczesnych standardów energetycznych. Dzielnica ma dobrze rozwinięty system sieci ciepłowniczej. Warunki klimatyczne i potencjał instalacyjny w dzielnicy dają możliwość produkcji energii odnawialnej. Nie ma dokładnych danych na temat zużycia energii, warunków technicznych budynków i systemów grzewczych w dzielnicy i konieczne jest opracowanie systemu, który mógłby pomóc w gromadzeniu tych danych.

Tym co odróżnia Wieniawę od innych dzielnic jest duża liczba budynków zarządzanych przez spółdzielnie mieszkaniowe jak również duża liczba budynków publicznych. Łatwiej jest wprowadzać nowe rozwiązania w obszarze budynków publicznych niż prywatnych, co jest głównym powodem, dla którego Wieniawa może być obszarem pilotażowym na terenie Lublina.

B.4 Kluczowe wyzwania i problemy¹

Interesariusze biorący udział w projekcie zgodnie wyłonili najważniejsze obszary problemowe dotyczące Dzielnicy Wieniawa. Problemy dotyczą zarówno kwestii infrastrukturalnych jak i systemowych, a także społecznych. Do najważniejszych wyzwań zaliczono:

- zły stan techniczny budynków i brak środków finansowych przewidzianych na przeprowadzenie remontów i modernizacji,
- niska świadomość społeczna mieszkańców dzielnicy w zakresie racjonalnego korzystania z ciepła systemowego,
- brak wiedzy mieszkańców nt. zasad racjonalnego korzystania z energii bądź brak stosowania się do powyższych, mimo prowadzenia regularnych, corocznych akcji uświadamiających,

¹ „Zwyczajne korzystania z ogrzewania i prądu”: Raport za badania dla Urzędu Miasta Lublin, 2019.

- znaczny udział najemców w ogólnej liczbie mieszkańców (np. studentów), którzy płacąc czynsz za wynajem lokalu nie przywiązują wagi do zużycia energii cieplnej i nie są zainteresowani racjonalnym jej wykorzystaniem,
- właściciele prywatnych kamienic nie zawsze odpowiednio dbają o swoją własność, a najemcy nie mają na to wpływu,
- brak wiedzy na temat liczby budynków poddanych termomodernizacji w Dzielnicy i zmiany nawyków mieszkańców w budynkach poddanych termomodernizacji.

Wymienione problemy, które wskazane zostały przez uczestników warsztatów stanowią podstawę do wyznaczenia dalszych działań i celów Strategii.

C. Wizja

Przyjęto założenie, iż Strategia powinna pełnić rolę narzędzia ułatwiającego i przyspieszającego rozwiązywanie poszczególnych zagadnień. Interesariusze biorący udział w warsztatach zgodnie sformułowali wizję rozwoju Dzielnicy Wieniawa, którą jest **Poprawa warunków życia mieszkańców wraz z rozwojem gospodarczym Dzielnicy Wieniawa, przy założeniu niskoemisyjności realizowanych działań**. W przyszłości, budynki zlokalizowane na Wieniawie będą wyremontowane i poddane termomodernizacji, w których część zużywanej energii będzie pochodziła z instalacji OZE. Budynki te będą użytkować świadomi mieszkańcy, znający zasady racjonalnego korzystania z energii i aktywnie włączający się w planowanie energetyczne w Dzielnicy Wieniawa. Jako ramy czasowe przyjęto lata 2020 – 2027, co związane jest bezpośrednio z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej. Punktem odniesienia do planowanych działań będzie natomiast rok 2008 gdyż rok ten został ustalony jako rok bazowy w Planie gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Lublin.

D. Cele prowadzące do zrealizowania wizji

Wskazano trzy strategiczne cele prowadzące do realizacji wizji EID Dzielnicy Wieniawa. Cele te powinny zostać osiągnięte do 2027 roku.

Temat 1. Efektywność energetyczna

Cel główny 1: Redukcja zużycia energii finalnej o 15%² do 2027 r.

Temat 2. Odnawialne źródła energii

Cel główny 2: Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych o 50%,

Temat 3. Edukacja

Cel główny 3: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców dzielnicy.

² Względem roku referencyjnego - 2008

E. Analiza SWOT

Na potrzeby Strategii, przy udziale wszystkich interesariuszy zebranych na lokalnych warsztatach w ramach projektu, zdiagnozowano najważniejsze mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla realizacji wizji. Wnioski zebrano w tabeli.

MOCNE STRONY (Ułatwiają osiągnięcie celu EID)	SŁABE STRONY (Utrudniają osiągnięcie celu EID)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacje pozarządowe działające prężnie na terenie dzielnicy, 2. Duża liczba starszych mieszkańców bardzo zainteresowanych obniżaniem rachunków/kosztów energii, 3. Bardzo dobre warunki nasłonecznienia (>1000 kWh/m², 1600-1800 h) w porównaniu do reszty kraju. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niejednorodna struktura własnościowa z różnymi grupami użytkowników, 2. Rozbieżne cele interesariuszy, raczej rywalizacja o środki finansowe niż współpraca, 3. Wysoki procent tymczasowych mieszkańców (najemców), 4. Duży obszar, duża ilość danych do zgromadzenia i przetworzenia, 5. Obszar wyznaczony administracyjnie, niepowiązany, niejednolity funkcjonalnie
SZANSE (Ułatwiają osiągnięcie celu EID)	ZAGROŻENIA (Utrudniają osiągnięcie celu EID)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrastające zainteresowanie tematem energii pogłębia świadomość i wiedzę mieszkańców, 2. Rosnące możliwości pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł, 3. Zaangażowanie mieszkańców w procesy współdecydowania o mieście: budżet obywatelski, zielony budżet, panel obywatelski, niedawne wybory do rad dzielnic i referendum, 4. Dobra współpraca z dystrybutorem energii ciepłej, 5. Szczegółowa wiedza o nawykach i postawach mieszkańców względem oszczędzania energii, określona na podstawie przeprowadzonych badań – podstawa do działań edukacyjnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ogólna niechęć mieszkańców do współpracy z miastem, 2. Częste zmiany przepisów i cen energii, 3. Ograniczone zasoby finansowe mieszkańców, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, 4. Brak/niedostateczna ilość/dostępność programów dofinansowania do inwestycji w obszarze dzielnicy, 5. Brak doświadczenia w planowaniu energetycznymi na poziomie dzielnic administracyjnych, 6. Niewielkie zainteresowanie użytkowników narzędziami informatycznymi (zgodnie z wynikami badań), oraz brak gotowych już działających rozwiązań,

	7. Dzielnica niemal w pełni urządzona, niewielka możliwość budowy nowych obiektów.
--	--

F. Definicja celów operacyjnych

Po ocenie wszystkich zdiagnozowanych mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, interesariusze wybrali szczegółowe cele dla Dzielnicy Wieniawa.

Cel główny 1: Redukcja zużycia energii finalnej o 15%.

Cel operacyjny 1.1: Działania termomodernizacyjne.

Cel operacyjny 1.2: Obniżenie zużycia energii ze źródeł nieodnawialnych.

Cel główny 2: Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych o 50%.

Cel operacyjny 2.1: Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach, w tym budynkach mieszkalnych i budynkach użyteczności publicznej.

Cel operacyjny 2.2: Wsparcie dla podmiotów i instytucji we współfinansowaniu projektów inwestycyjnych.

Cel główny 3: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców dzielnicy.

Cel operacyjny 3.1: Dzielnica Wieniawa dobrym przykładem dla innych.